

САНА ОЛОЖ

ЧУРАПЧЕ
УЛУУС
КАБЫАТА

КАБЫАТ
1998 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 60 (8322). ☆ 1998 жыл мамы айы 28 күнө.

Чопунер. ☆ Санаага — 1 солк. 10 харчы.

КӨМӨ КЭМИГЭР

ОҢОҢУЛЛУОҢА

Ыам айы 26 күнүгөр дыаалта сүбэтти уотарат-
таах муннага буолла. Муннага улуус байылыга А.
А. Шадрин салайааччыта.

Барыта 7 боппуруос көрүлүттө. Бастагынан «Ха-
лаан ууттаах эмергээбэт пайдаланыыга көмө-
нү өтөрүү туһунан» боппуруос кылларыллыа. Инфор-
мацияны улуустарга наадаккай комиссия председа-
теле Понсеев Н. Д. өтөрдө. Уу кэмитэ улаахынан,
ыам айы 17 күнүттөн улууска ысалаах баһы-
майгы баһааныннатыа бөлүөттө. Ууттан эмер-
гээбэт Мындагайы уонна Мырыла бөлүөттөрүгөр
үлөтү тэрийэргэ аналлаах В. П. Чичигинаров, В. М.
Монастырев салайааччылаах комиссиялар үлэстэ-
лэр. Халаан уута таһаарыт уонсай хоромкутун ба-
дан, докумуоннаан республикатын көмө көрдөһөргө
аналаах комиссия (председатель Н. Е. Аманатов)
тэриллэбэт.

Эмергээбэттөргө көмө өтөрөргө улуустаагы ко-
миссия тэриллэбэт (председатель С. Н. Никитин). Ко-
мөнү биридин эмергээбэт кыһын чопчу наадыс-
таан тэрийэргэ быһаарылыны. Нөһүлөктөрү икки
бөлөхкө арааран сыһаарырга, утуу кыһыннэргэ
тэриллэргэ аналлаах үлэстэ. Мааы таһынан
тустан тэрилтэлэр ууттан эмергээбэт байланын
үлэстэргэргэ көмөлөбөргө эрөннөрдү. Утата-кэстэ
барбакка, бу акцияны бос айы 15 күнүгөр дээр
төрөөбүннөттөк ыстан түмүктүүргэ быһаарылыны.
Байылыга А. А. Шадрин Бөлүтүр, Сылдыс уонна со-
руу нөһүлөктөр суолларын түргөткөч өтөргө
чылаабылаларын ылан туран ДРСУ-га уонна ХДСУ-га
сорууда тэрилтэлэбэт. Бу боппуруоска Бөлүтүр нөһү-
лөктө байылыга Н. Р. Михайлов, Селенск нөһүлө-
кө байылыга М. Д. Никольск информацияларга исти-
лини.

Иккитини, «Бюджет тэрилталарыт ыттылаабыт
ревизия түмүгүн туһунан» үлэ управлениетин нача-
лыга М. М. Оксентенков информацияга истилини.
Бөрөбүрүс ыттылаабыт нөһүлөктөрүгөр бухталар-
скый үлэ мөлтөбө, учуот-отчуотунан аныккай таһына
тураа көһүнө. Уматтык-окууох матырыйаалларын,
таас чох туттуллубут ороскуоттарга чуолкай суохтар.
Ханнак да көмөлөбүн баара көстүбөт. Материальнай
ороскуоттар нөһүлөктөрүнөн эри-дэхи буолбатахтар.
Дабак ороскуот ордуу туһунан расчеотнай счоттаах
оскуолаардаахха тахсыбыт. Ошон боппуруоһу түрү-
рөткө Дарин, Чурапчы орто оскуолаарыттан, гим-
назияттан ураты оскуолаары нөһүлөк иһинэн кы-
лэргэ эттэ. Боппуруоһу дүүлөһүннэ кыттыбыт
оскуолаар директордара М. В. Дычковский, Н. В.
Бөждөнов, нөһүлөктөр байылыктара Н. В. Башарин,
Н. Р. Михайлов, Ф. Н. Терюгин, үрөх управлениетин
тан М. А. Никифоров, Е. Н. Ермолова оскуолаар
туһунан счоттаахтары үбү ороскуоттааһынна охсууу
онорор дин өйдөбүл сыһаатын, үрөтүн-ниин про-
дөһүмэр көмөлөбө буоларын туһунан этти туран, он-
уунан халаларга түрүөрүстүлэр. Ортон Одыуун
нөһүлөктө байылыга А. П. Старостин байылыктату-
лун, иһин салайар, тэрийэр кыагы үрдөткөч ЖКХ
үлэстэргэ, оскуолаары, о.д.а. нөһүлөк тэрилталарын
олохтоох дыаалтага биэрэргэ түрүөрүстэ. Улуус ды-
аалтатын байылыгына солбуйааччылар Н. Н. Мишкин,
Н. Д. Понсеев билигин үп-харчы кырымынны ко-
мөтөр нөһүлөккө биер счот баар буоларын сөптөбүдүн
ахтылар, оскуолаар нөһүлөк дыаалтатын иһинэн
счот-счоттарынан үлэстэргэргэ сүбэлэстилэр. Тү-
мүккө, сүбэ чөлөөтүгө үбү атыллыбт үс оскуола-
тан уратылар счоттарын сабаа нөһүлөктөр дыаал-
таларыт биэрэргэ быһаардылар.

Усуһуон, «Саймыктааһынна Сылдыс нөһүлөктө
дыаалтага ытар үлэтин туһунан» боппуруос көрү-
лүттө. Иккитини нөһүлөк байылыга Н. В. Ба-
шарин өтөрдө. Бу нөһүлөккө быйыл сайын 16 хаһа-
йыстыба саймыктааһыннаах хаһылыа. Саймыкка
388 сүбө, ол иһин 104 ынаах, тахсыла. Мааыа
байылык Бөрү, Улахан Күөл учкаастарын саймык
баһытынан кылларбат. Уһун Күөл бөлүөттөтөн

8 хаһаыстыба саймыкка көһөргө быһаарылар.

Тыа хаһаыстыбатын управлениетин нача-
лыга В. Н. Чичигинаров быйыл сайын улуус үрдүнэн 45
саймыкка 100 маһыныс, 1370 маһыны сүбөү тах-
сыла дин иһитиннэрдэ. Нөһүлөктөр байылыктарын
этиһэрттөн иһиттэххэ, үтүү таһыны, электро-уот
боппуруостарынан олуутаран байылайдар, чааһы-
лар саймыкка тахсылаах кэли бириһэргэ адылаах.
Мааыаа анал сүбүлүүр дыаалталары, усулуобуйалары
тэрийэр наадыт кыллар. Улуус иһиннэр түөлбө-
лөһүннө бөтүөттөһүннэ тэрийэргэ быһаарылыны.

Тордүһүн, «Үөрөнөччүлөр саймыкты сыһылаа-
гарын тэрийкэ дыаалталар туһунан» боппуруоска
үрөх управлениетин начагына М. А. Никифоров
информацияга истилини. Мааыаа хаһа нөһүлөк-
төргө хас оролоох маһырдир үлэстэргэ быһаар-
ылыыт, үлэстэргэ көрүтү туруһууһу. Мындага-
йыт, Мырылаа баар маһырдир баалара уусу ба-
раннар үлэстэргэргэ ылархаттар үлэстэбэттөр.
Мындагайы «Уустук» экологическай маһыра өргө
оскуолаага үлэстэргэ быһаарылар. Бу икки нөһүлөк
маһырдирин үлэстэргэ халаантан тахсыбыт хоромкууу
чөлүгөр түһэргэ туһаан аныккай үлэстэһиннэр,
күрүө тутууттар уларытар наада буолубут. Уустук
баһаылыаа орлору аһыан-уолуһун хааччылыы,
үлэстэргэ ханна төлөөһүнүн боппуруостарыт
үлэстүү туруулаах. Аларда ханна 170 мөл. солк.
наада. Потребительскай салайааччылар Г. С. Па-
тонов, А. Г. Григорьев оролору аһыан хааччылыыга
байланын кыһаарынан көмөлөбөргө эрөннөрдүлэр.
Улуус дыаалтатын байылыгына бастаа солбуйааччы
Н. Н. Мишкин маһырдир үлэстэргэ иһинэн оролору
дырыктыыр эрө курдук тэрийбэккэ, чопчу быһаар-
ыры тэрдэн эббө өтөрөн таһаарар курдук тэрийэ-
ргэ эттэ.

Бөһүннө, «1998 сылга улууска өттүк маһынан
тэптэтиннэ туһунан» нөһүлөккө араантан хааччы-
лыы турутуу туһунан» боппуруос көрүлүттө. Инфор-
мацияны дин көргөн политикатын уонна социальнай
көмүсүл управлениетин начагына С. Н. Никитин
өтөрдө. Кын тэптэтиннэ туһунан категорияга маһы
бөлөһүннэ үлэ нөһүлөктөр үлэстэргэ үлэстэ-
биттэргэ бөлөттө. ЖКХ управлениетин уонна де-
путат дундабардаспыт мөстөрүн сөрүдүн бөлөһөбүт-
төр. Бу тэрилтэлэр салайааччыларга хаалыт маһы
күһүн сокуотуоналыырга эрөннөрдүлэр. Маһы бөлө-
һөбүт үлэстэргэ төлөөһүнү араас хайысхаларынан
тэрийэргэ сөрүдүлүлэр.

Алтыһын, «Улууска байыаннай эбөһүннөттөхтөрү
мобилизациялааһын туһунан» боппуруоска улуус во-
енкома С. С. Андреев информацияга истилини. Мобили-
зацияны биллэри, байыаннай эбөһүннөттөхтөрү,
техникаы мобилизациялааһын хайдах барарыгар
аналаах быһаарыны ылыныны.

Сэттиһин, «Ыйыалгы саймыкты кыһаары ы-
тым туһунан» боппуруос көрүлүттө. Иккитини нөһүлөк
культура управлениетин начагына Т. А. Тарасов
өтөрдө. Улуус иһиннэр «Түмөкү ыһаага» бос айы
20—24 күнүгөргө буолуо. Бу күнүгөргө Чурапчы—
Талты матчынай күрэхтэһиннэ 50-лус төгүлүн ы-
тыллыа. Эмэ бу ыһааха биер дойдулаахтарбыт
Г. В. Башарин—Алтан Сарын төрөөбүтэ 100, Н. С.
Яковлев—Далай 70, Д. Н. Коркин 70, В. А. Саадин
90 сыллара бөлөһөттө. Ыһаах иккис күнүгөр ко-
мөтөрүнөн спорттаны күрэхтэһиннэр буолуохтара.
Нөһүлөктөр ыһаахтара улуус ыһаагы иһиннэ ы-
тыллара быһаарылар.

Улуус дыаалтатын сүбөтти муннагаар маһы таһы-
най улуустаагы баһылы тэриллэбэт 100 сылын көр-
сө комиссия тэриллэбэт, андыны счоты бултуһын
бөлөһө быһылыны.

Муннаах бары көрүлүбүт боппуруостарга туһаан-
наах быһаарылар ылыны.

А. СЛЕПЦОВ.

СОЮУННАР

ГОСБЮДЖЕТ УОННА ИНВЕСТИЦИОННАЯ
БЮДЖЕТ ДЬӨ ЫЛЫЛЫННЫЛАР

ДЬӨКУУСКАЯ. Ыам айы 21 күнүгөр СР Государ-
ственный Муннааһын (Ил Түмэ) Республикатын
палататын бюджет туһунан сокуон барылы ыста-
ты-баларынан дүүлөһүннэ салаааччыта. 13-с ыста-
ты-балта салгы счоту атыстааһын иһиннэ ы-
лым бөрт сүдүргүтүк барда, 27-с ыста-
ты-балта 3-с луу-
уну дүүлөһүннэ балаача уһунуу көнөстөн баран,
сөбүлөһүннэ счоттөр комиссияны тэрийдилэр. Ол
кэһиннэ депутаттар, биер куолаас утарбытын бөлө-
ттөн туран, «1998 сылга СР Государственный бюд-
жет туһунан» СР сокуону ылынылар. Бюджет
дохуоттарынан уонна ороскуоттарынан тэбэ-төн
суумалаах 3322129 тыһ. солкуобайынан биэрэ-
тти. Сокуон иккис ыста-
ты-балта 1998 сылга СР рес-
публикалык бюджетин дохуоттарынан уонна орос-
куоттарынан бинэ төн суумалаах—6689122 тыһ. сол-
куобайынан биэрэ-
тти.

«1998 сылга Саха Республикатын сайдыатын бюд-
жетин туһунан» СР сокуону барылы туһунан
боппуруоска даһыааччы экономика уонна барылаа-
хын министр Олесь Алексеев, хас дыккааттары
Бөрөстөһүннэлэр палаталарын комитетин председа-
теле Юрий Прокопьев уонна Республика палататын
бастааһынай комиссияны председатели Роберт Бур-
наков өтөрдүлэр. Сокуон ыста-
ты-балалар уонна онно
көрүлүбүт көрдөрүлөр урукку өттүгөр үлэстүү
ырытыллыбыт буоллар, депутаттар оролоругар
улаах мөккүөрү таһааратылар. Бюджет аатын бы-
һаарыа эрө кэһин көнөстөн буолла. Икки вариант
палаталар бөрөстөһүннэлэргэ сүбэлэһөн баран «1998
сылга Саха Республикатын инвестиционнай (сайды-
ты) бюджета» дин аты ылынылар. Дохуоттары-
нан уонна ороскуоттарынан төн тына бюджет
2514088 тыһ. солкуобайынан быһылыны. Ити иһит-
төн промышленнай тутууга уонна инфраструктура
салааларыт 71,4 бырыһыана, олоор дыккаар уон-
на социальнай эйгэ объектарын тутууга 28,5 быры-
һыана көрүлүттө.

Республика палатата тыа сирин үлэстэргэргэ
дөһүн суолтааах иһин сокуону ылыны: «Респу-
бликалык уонна олохтоох бюджеттарга тыа сириннэ
таһаары өтөрөн таһаарыааччылар иһиннэ иһиннэ
уһулуу туһунан» уонна «Агропромышленнай ко-
млексе предриятиеларын бюджеттан ылыт суудала-
рыт уонна төлөбүрүн бөлөһө ааспыт иһиннэ иһиннэ
кредиттэргэ кредиттэргэ иһиннэ уһулуу туһунан».

Народнай депутат Иван Чернов эти кыһаарыттан,
Республика палатата күнүгөргө бөһүннэ кыһаары,
«Саха Республикатын Правительствотын туһунан»
СР конституционнай сокуону уонна конституцион-
най нуордэлэргэ кыһаары туһунан» боппу-
руоһу көрдө. Депутаттар Правительство чөлөөһүннэ,
министрлар доһунастарыт кандидатуралары туруу-
руу бөлөһөттөрүн уонна демократическай нуориала-
рын тутууһун булуу, доһунастары хоһулаһыны-
ры иһиннэ сокуонуан көрүлүбүтэ госкомитетта-
ры тэрийи чаччыларын тула арыс счоту аты-
лар. Балаача уһун мөккүөр кэһиннэ, көрүлүбүт
боппуруос ис хоһоонун уларытан, «СР Правительст-
вотын тэрийи» «Саха Республикатын Правительст-
вотын туһунан» конституционнай сокуону уонна кон-
ституционнай нуориалары тутууу туһунан» уура-
гы ылынылар.

Маван Саха Республикатын Государственной Мун-
нааһын (Ил Түмэ) Республикатын палататын 4-с
сессията байыан үлэтин түмүктөттө.

ЫСТАРААПТАР УОННА ПЕНИЛАР ТОХТУУЛАР

ДЬӨКУУСКАЯ. СР Пенсияга сулуусатын департа-
мента ыам айы 21 күнүгөр халаанга түбөспүт 8
улуус астыах предриятиеларын счоттарын ыста.
Атынык эттэххэ, иһин төлөөһүн билигин ирдэ-
мэ. Департамент туһааннаах улуустарга 15 мөл. 500
тыһ. солк. үбү бос айдаагы пенсияны бөлөһөтүн и-
һиннэ төлөөһүннэ аһааччыта. Ошон 18,7 тыһ. тахса
кыһаары пенсияларын эрдэ ылаахтара. Уонсайынан,
халаанга ыларбыт улуустарга 53 тыһ. пенсиялар
өтөрдөр. Кыһаары пенсияларга эмэ эрдэ тэрил-
либэт.

Департамент үлэстэргэ көмө аһааччы биер кү-
ннэ ханнастарын биэрэргэ быһаардылар.

ПРАВИТЕЛЬСТВО КӨМӨЛӨӨРГӨ КӨРДӨӨР

СР Правительствота 1998 жыл ыам айы 25 күнү-
гөргө дыаалынан Республика профсоюзтарын феде-
рациятын председателин счоту, СР Нолуокка
госинспекциятын, министрлар уонна ведомстволар
1-2 күннэ ханнаах халаантан эмергээбэт
улуустарга уонна нуораттарга биэрэр туһунан эти-
лэри өтөттө.

Правительство бос билин бары көрүлүбүт пред-
риятиеларын, учредительларын, общественнай тэри-
лэлэр коллективтарын ханна сордотун иһиннэ нө-
дөһүннэр түбөспүтэргэ көһөргө туһунан этиһин өйүү-
лөрүт ыһаарды.

СПА.

НЭ Ъ И Л И Э Н Н Ъ Э
Б О Ъ О Т И Р Э Ъ Э

Саха Республикатыгар социальнай страховкадаахын фондута республикабыт Президиум 1992 с.х. бала-
дан айыы 28 күнүгүөдө ыйаарыан төрүтүлбүтө. Чу-
рачтык улаауулар 1993 с.х. муус устар ыйтан бу
фонд боломхуонааа улаатын сааалаабыта.

Фонд сүүрэг догуута хас бигдани стриховател, ки-
ни бас бидинта хайдараттан тутудута суох байтани
хашинан фондатыстот 5,4 быриханан болуок бы-
настаниан килдэрор үбүтээн түмүлэр. Ити килдари-
лэбит үн үзэллир даогуру баятах сүтэрингэ, хат буо-
лудута уинна төрөөхүннэ, ого төрөөхүнүлөр, оронүүс
синаын туолуур дээрн көрүтэ-истанга, кайтани кө-
мүүтэ, ону сэрэ государственной-социальной стра-
хованиланын атын да сыалларыгар пособиелары тө-
лөөхүннэ туттүллар. Ону тэнэ бу фонд биир кин-
нэон профсоюзтар понуо курортнай путевкалары
төлөөхүннэ, доруобуйаны чабигирдынга бэйлэлэр.

Пилсигийг удуусга социальнай страховкаалааны фон-
датыгтар бариата 145 тэрилтэ, 108 предпринимател,
351 бааһинай хайааймстыбата учуокка тураллар. Со-
рохтор бааһинай хайааймстыбатын чилиэинэрэ, пред-
принимателз марыйдахтарына, киинскэргэ илм даданы
бюджетны төлөөбөт дили сымыа өйдөбулдээхтэр. Өс-
лөтүн киинэлэр фондада ити атиалар сууманы (5,4
бырыһиан) киллэрэхтэринэ, фондада очуоту коми-
гэр түйүрэхтэринэ, социальнай страховкаалааны
үбүттэн туһанар быраһтаналлар.

1997 шигшээдээс огцруутарма бичигтэн туруугуунап фондод барьта 62 предприниматель, 194 баалмнэй хаагайштыбаара туттардылар. Ааспыт сылта страховоой өлөбүрдөр уосай нээмөйдөрө урунку харчынап 5933913593 солк, эбнүт буолаагына, өрөсхүүнүт 6605146383 солк, Ити өлнүтөн апардас бюллетениэрэ төлөөхүнүт 2076851424 солк, орононор дьахталларга 1894570305 солк, өгүтүм көрөн олоорой нийлээрэ 1399245685 солк, (бу ортогуунап 530 нийлээрэ) аагылына, өрө төрөөхүнүтэр 379 пособие (суумата 769503097 солк.), нийлэнн көмүүтэ 38 пособие (51846245 солк.), 7770 оюуа 25000 суумалаах Санта Дьыллаагы өрө бадварата көрүлүннэ, 12 нэдиэти аһаанон учуокка турбуут дьахталларга 9949241 солк, нийлэннн өрөсөөх нийлээрта 77 күннэ 9160086 солк, пособие төлөннэ.

1996 оны салт талгайг үндэслэн өөрчлөхө, үзэлвэр дэ-
дүүрү баялах хэмтэ сүтэрин үлүүс үрдүнэн 2 быр-
хынэн нэмтэбүт. Ортотунан күн айга 220 калэн үл-
этгэр тэхмэбата. Хуууска бнүр үлэбннэ салтэ 7,6
кэлэ нүдүн сүтэрин тнвсэр.

Эдгээр тарилгатайр Финансовый туруктар мөстөвүн нодуон клирингт олус намнаах. Ол түмүгтэр өмбөхүлдүөхтөөх төлөбүрдөр уһатылаллар. Билэнтэн балаһаанын билинг фондатытар обургу нэстэх тарилгатырынэн «Аартык» ХЭГ, суолу тутар-өрөмүөн-күүр утаастак, «Чыаллара» таһаарыстыба, дыа-уот, коммунальнай хайһааыстыба холбоһуга, «Якутвод-коммуналь» ПМК-та боохаллар.

Быллылы 1998 жыл 4 майы устата фонд есептугэр 256000 солк. (санта харчынан), ол шунтан 40000 солк. табарынай толуктуман (толуктур бары керүүчүнөн азыллар) кирде. Оттон фондтан 995400 солк. алыллыбыт, бу харчы 32 тарилатга, 25 баалынай ха- баайыстыбатыгэр, 2 предпринимательго 1997 сылга болончылгайга хастага толукто.

Түрлэт салалдатын, үлэи тарбиялгчн социаль-
най страховкалаанн үбүн табн туһанынға эппиети-
лэи сүгэллэр. Кини суотугар толумут болоничнай-
дар аабыллари бириманнай балаһыанньара, инструп-
циялар сөп түбөнөт түбэлтэлтлгэр сойстраданн усуу-
ка ылыныбаттар. 1997 сылга 54 түрлэтлгэр бөрөблэр-
күгэ сыраттыбыт. Наһаннэлтлгэр тахсарбытыгар бө-
рөблөт транепора суох буоланнмт хустуктары көрсө-
бүт. Ол да буоллар, Содоһон, Чанар, Бахсы, Төлөй
наһаннэлтлгэртлэн атыттарга сыраттыбыт. Оттон үөлө-
саттлгэнт наһаннэлтлгэрт бэ көмүртгэ сылдлар бу-
лаһаннмт.

Бэрэрийсээр түмүктэрилэн 382050000 солк. (урук-
ку харымнан) затени ылылалыбата. Тейе дараны
больничнай төлөөлүнүнэ киники уларымылар 1994
сыл бос айын 1 күнүттөн кылагас көмүзүх балаһыан-
нынан бигэрсэннэлэбиттарын, хаһыат нөүкө тэхсы-
быттарын үрдүөн, билигин дараны больничнай аа-
дытыгар албох албастар өтөһуалаллар. Атардаа
больничнайга урукку харымнан 189 мэд. солк. затек-
ка ылылалыбата. Элэх төлөөлүнээр докумуоннара
сүтэһэ суох.

Түмүктөн этгэхэр, социальный страховкалааны фондта республика нэвчилэвнэтиэн бөгд материалтай тирөгд, кыамнат-түгэмнит кэмнэгэр күүстээх кэнтэ, аралдээх өйөбүлдү буулар. Маны туһанар пинитээн бэри көрдөбүлдэри уонна туһааннаах быраабы-
скаа кэчүлүнэни өлүс маадалаах.

Т. ПОСЕЛЬСКАЯ,
социальный страховательный фондатын
боломсуэтунайа.

ТААТТА БЫҢЫТТАРЫГАР

Хялалт уугуу содуударын түүрэгтэйгээ уулсуулжам
иймь 17 күнүүтэн бос аймь 10 күнүүгэр дээрн ий-
салаах баймь-майгы бадалмь-мькьтэ биллэрэлдби-
тэ. Миньхад уугу аһарымтэ, тугууга баймьтартга
дүүхэл суох буюудугуу үескэингэ уовна түүрэгтэйгээ
иймь мобилнай этэрэгт төрлэлдби. Бастахытэ—
«Нутуудмьдирингэ» ПМК-гын нэсэлмьтэ Г. В.
Смирников баймьдмьтэ этэрэгт Твайтэ үрэххэ-сү-
гэр баймьтартга, ийкинэ—Чуригчы салмьдмьтэин үн-
дэрлэвчтэйгэ нэсэлмьтэ А. Р. Сарыадаев баймь-
мьтэ салмьдмьтэ иймьмьтэ баймьтэртэ дүүхэлдмьтэ

Бийнглэг мэдээллийн Г. В. Смирниковтай ялалт байх. Бу тэрхэлтэ үзэлбэлтэрэ бары нэрлэтэ—50-чи мс. матортор бийлгэлтэргэ күмэлэрэ-түүшлэрэ эргичлэг дү-нуурустудбалшыллар, бийлгэлтэргэ бөдөрлөгүүтэ эмнэ үзэлшллар. Сүүрү элнэлтээх объектара: Сири Хол-дос, Ламна, Хварышлалх, Талтат, Болтоно, Туму-нахтэнх бийлгэлтэргэ уонна Чуриччү күмэлүгөр иллэр-рор канадскэй турбо. Бидншлм тургуунал бийлгэлтэр туруктара дүлүнэлэ evox.

Сирн Холмисе быһыттытар кыра алдыһыны таһса-
бытын туораттылар. Машина биэр турба-синсинэн сал-
лыбытын сьарнааатылар. Сьарочнай агрегатаах,
буһуһеер трактордаах үс кийи дьуһуурустубааныл-
лар. Эппиттээһини илжееер-медсоратор В. Е. Ма-
каров сыйдыар. Хаарыһаааха буор быһытын урдэ-
тин ыһытыһына. Тумуһааааха уонна Таатта быһы-
тытар кун ахсын көрөн эинэ бөрүтөтүү, үрдэтин
үлээлэри бараллар. Таатта быһыттытар өссө ууну аһа-
рарга сьааллаах үс турба үлээлэтиилэр уонна эһи
биэр турба оһордуулохтоогаа былааннаһар. Кавана-
май турбага үлэ быһаһыак быһытыһынан ыһытталлар.

КАПИТАЛЬНАЯ ФОРМУЛА

Салгын курдатты сылдыар „отууларын“!

Бу хязамт тухууныг иргэдийнх сэтгэлдээ «Алтан» хайвчинга суруйан тураахын. Ол эрхэри, захирт да иргэдийнх буюу, умуулан да бардаг дин санаан, багд, ким эмэ боруобалан, тууһан короорой дин санааттан хаттан суруйар-ан санаахын.

1984 сыллаахха оччолорго Кытааннах орто оскуулатыгар үлээни сырыттаһына, оскуола 1934 сыллаахха тутулабыт улахан кориуна сөөс кулуи тутарга ортотунан дьөлө түһэн, суулаары куттаан, сабарга күһэлибинит. Оголор кыра дьондорунан тарवान үлэһиттэрэ.

Белоруссияттан кэдбит 4 киһилээх биригээхэни
буһун көтөхтөрүүү үлэтин сагаланыытын. Ортоку
көрүдүөр муостатын астарбытын дуулаан харгыһына
араллыбыта. Урут хара муостата амыаллыбытыттан
мууһа ирэн, сирэ дьолго түсүүт, уу халыйа сытар,
амылаатын мастара, сүөллөрө тэллэй сирэ эмэх буо-
лан курдат аныһыллан, тохто сүөлдөр бусолбуттар.
Олорторон да туһа суох, тэллэй бүтэрбэт, дьүдө
үөснүүр, дьиз уһаабат буолбут... энни дьиз сагалар
этиллэһинтэрэ. Санаа оскуода тутулда охсубат, итин
дыһа суох, өнөө күһэлээн, өр барыада дьиз өрөмкө.
Кэпсэ тутан, өрөмкөн үлэтин сагаланыытын.

Халхынбүт уугуу бастаран, ирбэт бадаряанын то-
гтор дээр ыраастатан, ортогу капиталлаан илхэнэ
ашиглан сүүрбөчтө метр ханаал курдук хангаллыбата,
Од эвиндтөн свад баганадарын эмэх буолбүт үөлэ
оттуларын бастартаан, онгон тэптэрэн улахан дом-
краттарынын сыйаа өрө кетөхтөрөн тэнгисхэбинит.
Синадары куурбүт чиргал маһаан салгаан, илхи ар-
дларынгар мäs снмэн бэрин буорунаа (бадараанаа,
ван) тэнини куутарбытам. Од кэвиндтэн хара муоста-
тө суох сантаран ара кэбистаххэ салгын өрөрө, тэл-
эй ди буолара саарбада суох этэ. Сана хара муоста-
латар, хвэр үрдүнэн буэр будан куутарар нгаах суо-
да. Од илхин элбэх толкуй кэвиндтэн өтүүэ тутта-
рарса өй ханрбатэ. Кетөхтөрбүт лэтиэнэм илхи өт-
түнэн бистах мастарийнын илхари уурдарын өтүү кур-
дук өнөртөрбүтүм уонна муоста ашигшадары бөгүлэн,
буорунаа халын тана көмтөрөн эбисхитим. Ханаа-
лым асар өттүн мäs турбаллаан алларанаа, илхи
өттүн үөлээнэ тайырдаа тайларарбытам. Баттаанын
араастаһыматтан салгын сүүрэн күүхүрдүн дивэн.
Муостанын тэлгэниилит. Үлэ өнөн бүндүтэ.

Улаханньык санарбыннык, Ойгон издэ 14 сыа нэстэ,
Ортоку курдурдуу муустата ыратык да түспэккэ ту-
рар. Билигин бу оскуола суула басыпта, аныгыр
эотууу баар дии ким да өйдөөбөт да буолуо, Ба-
йам холбор, олохум устата сии элбэх тутууну, өрө-
мүөнү туттарбытым буолуо да, маһтан ордуу испэр
астынар тутуум суох. Кырдыаҕас оскуолабыт дыһта
билигин да «тирке курдук турарык көрө-көрө са-
наам астынар. «Кырдыаҕаны» билигин да эдэрдери
(аһаһиһи тутуулары) кытта өрһиһэх курдук. Маһан
сиббэстиик, кини тутуутун тутууан абырах тыһынан

Илэгийн буурин үлэс барар. Бу 5 метр диаметригх
турба азгийг күнүн хойутаан нэлэн, үлэлэрэ онтон
сардьяллыгхыгхтар. Турба үлэс бүггэднэ эрэ Талы
сана. Чиглэсн үлэсүгн кинрэхэхүү.

Овоон Анна Алмази Тумунахтаахха ууну аһарыа, тахтотулуна итгэмиз Тумунахтаахтан эмиэ ууну сэлтэн аһарбат наадатыттан эби бастах билиит оло, һудууно, Оттоон иккн ийиин 25 күнүтөр Таатта ууга Хаамыһара кэлбит, сэлтэнэ Татаар Алмаһытар кутан Таатта билиитыгар тиийэр. Манна эрдэ Хонду ууга киирибит сукуһа сытар.

Итхэн хадна уута бэлдэлтэнтээ, аара быһыттар хайыр-сирдэрин төлөрөн икэлэн шөр. Аны быһыттар, та куанэри-түүнэри үдэлээр, механизатордары хаач-чыйыы, киинээр үдэлээр усулдуубуйадарын төрийн туһунай быһытыта Григорий Викторович элнэтэ маннаа буюула:

—Эрдэ да мыхалхлабыт үзэлэргэ, бу халһан уутун тохотуу, аһары үзэлэригэр да үл-харчы өттүнэн сөстүбөн да бэрилэбизнэ болто. Биһиккэ үзэллөөччүлэргэ күнүздэ аһылыктарын, бэйгэ туох ымыаларынан, тэрлэтэ хааччыһар. Бары биһигиттарга дыон бааллар, техника аттарыллан үлэ салгын барар. Биһиги ол уу хайдах биһиылаах кэлэрттэн тутулуктаах.

Дээ, сахиуны эсрэгээр улахааныг эмгэгт
буулан барам, хүн бүгд бари бичигтэр элэгтэлэр,
нги туулах ивэлэлтэртэ күүлэр туулан, сайданаа,
халхыга да, үүлэх саймы эргэллээ.

 α CDs: 50ppm.

АХТАН БОЛЫМ.

Оснудалбыг дэлгэж 1934 онд анхны Сүлдэн нийгдэж, гүн катта улазан эрийнхнийг, мөнхүүр эийнхнийг урсай нундлахха сүчхэх биэр куолахынхн кымайац, Килэнхнэ тугуулар буолбут. Тугуутун үлэс саву кууун тугарн савалаан бараа күбүн үөрөх савала-нынхныр үлэс килэрбит. Дээ, сөдүмэр үлэ! Биэр да техинкаты суох, эт илхнхэн үлэстөн сүл агарын үс-зата итхчэ улахан дэлэни үлэс килэрбиттэр. Маас-тардарынхн С. В. Поталов (маастар Сэмэя) уонна мун эһэм Н. Е. Пономарев үлэлэрбиттэр.

Дээ, сэтгэвчээ. Эхэм наастардаа түтүүснүт оркуудатын үйэ агаара кээингээтэн мин, кини сизээ, хотууданаа ололбултум элээнэ түрэр. Манган снэттэрэн, мээ дөмдөлөр ажиллаатаран туһууан сорох тэлэгүдэр бий түрлүн.

Дынэ үйгэт, итгит да—акылааттан, Хара муоста—тымныи убатэ. Акылаат өстөөг—мас тэллэгэ, сирэ (мууһа) пром илгэйиңтэ, кэдэйиңтэ. Төһөлөөх элбэх динэ тэллэгэ буолан эрөйдиирин, сирэ пром илгээр-төтүгүрү түһөрүн, хара муостатынны тымнайарын ларын сиилээккн, Билинни кэмтэ бөһүлөөктөр ным-гыл, мууһа суох сирдэрэ бүтүүлэр, сана дымалэр үк-сүдэрэ үрдүк сирдэргэ, тиа быһыһгар тутуулар буол-туулар. Ошон итинкик сирдэргэ тутуулар уонсай, чаа-һынай да дымалэр санага суох буолаахтарына түһөр, кэдэйэр кутталлара улахан. Онуоха өбүн өлөххүт өтөрүөнүн лөһөн, үй-хараы көстөн тиа сиргэр сана өскүүлэр, балиһаннар, кулуунтар уо. д. а. социаль-най объекттар тутуулаһылара мараата, чугастаагы кам-ниа киһи көтөһөт, эрэмхэт да буолат. Оччотугар эр-гэ объекттарбытыкн ойөөн-убаан, өрөмүөннээн, аны-лааттарын уларыттан олорбохтуурбутугар тийэһит.

Итгннн оромуониргэ ити мин этэр согуум- туһалаан сөн. Тэллэй синхтэн үөсүүр, итинтэн сир ирэн дьаа хотойор. Оттон дьаа капитальный истамаларын ашкынацы акылааттарын ниил өттүтүн итиник отуу хаашаалары огордоххо туһалаанра чуолкай. Ама, акылаат маанын инчиган кыймыты 50 ныраадистаах тымны салтын куудайдыр буоллагана туох тэллэй үөсүүр, сирэ ирэй! Маанык нымнан хара муостаалаыхтаах бшер уосай дыэни огторобутум көдөрбөөк ээгинэ турар. Тыа инисэр үрдүк спирт тутубут нии чакынай был улахан дыэлэрин ортоху акылааттарын ниил өттүн уу (медикация) турбаларын курдатты камтан баран көмө көбөлүттэри эмиз этегинэ тураллар. Бу нымна олус боростуунан, проскуота суудуан, атээнэ суох уосай дыэлэргэ хара муоста огоруохтаагар судургутуан, итинтэн быдан ордук буолуон сөн. Оттон тэллэйтин, амбарон ирэн хотойон түспүт улахан дыэлэрин көктөртөн акылааттарын улартан баран, маанык курдатты салтын сыдаар отугулары огордоххо туһалаанра саарбага суох.

Түмтүр, бу ичманы муустаах сирэ кэтит, улахан дыһаа туттааччы иэд, тэриэтэ даһаны эбэтэр тыллыһыдан сүрдэрэ ирэн, дыһалара түһөн эрийдэммиттэр туһаннахтарына адыас сыыстарыахтара суоҕа диир эрэнэбин.

Иван ПОНОМАРЕВ, хан, общ. борр.

Килэнгэ бөх

CELA,

